

שמעתא עליבא דהלכתא

גליון תק"ה | פרשת וזאת | תשפ"ב | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

האם מותר בשבת להטמין תבשיל על פלטה חשמלית

א. הטמנה בשבת. ב. הטמנה במקצת. ג. הקדרה נוגעת בחולים וטמונה מלמעלה. ד. מה בכלל הטמנה גמורה. ה. להניח דבר מוטמן במקום חם. ו. איך קיימ"ל. ז. על גבי פלטה חשמלית. ח. הטמנת מאכלים.

א. הטמנה בשבת

ע"י **בשבת** (ת"ד) שמבואר שאסרו חז"ל להטמין תבשיל בדבר המוסיף הבל אף מער"ש, ובדבר שאינו מוסיף הבל התירו אם מטמין מער"ש אבל לא כשטמין בשבת עצמה. ועיי"ש (ט"ו). שהטעם שאסרו להטמין בדבר המוסיף הבל הוא כדי שלא יבוא להטמין ברמץ ויבוא לידי חיתוי. והטעם שאסרו להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל בשבת שמא ימצא קדרתו צוננת וירתיחנה, ופרש"י (ת"ד ד"ה משחכה) שאם ירתיחנה נמצא **מבשל בשבת**. והרא"ש (שבת פ"ג ס"ז) כתב דאינו משום בישול אלא משום **שמה יחתה**, ע"כ. ועיי' **בטי"ז** (ס"ק א) שהביא טעמו של הרא"ש. ובאר הפמ"ג שהט"ז השמיט הטעם של פרש"י, כי לפי טעמו דבר יבש דאין בו בישול אחר בישול, וכן לדעת הסוברים דאין בישול אחר בישול דבר לח מותר להטמינם.

והמ"א (ס"ק א) כתב שהטעם דאסור להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל בשבת, הוא שמא ימצא קדרתו צוננת וירתיחנה **דחייב משום מבשל**, ואפי' למי"ד דאינו חייב משום מבשל מ"מ איכא למיגור **שמה יחממה ע"ג האש וחתה**, ע"כ. והביאו המ"ב (ס"ק א). ויש לעיין אם כוונת המ"א שהדבר תלוי במח' הראשונים, ולפי"ז יש מקום לצרף להתיירא דעת הסוברים דהוא משום מבשל היכן שאין חשש בישול או דלמא ס"ל להמ"א דלעולם לא פליגי וע"כ בכל גוונא אסור. ומלשון הרא"ש הנ"ל משמע דפליגי.

ב. הטמנה במקצת

ועי' **בתוס'** (מח. ד"ה דיתיים) שלמדו מהא דאמרין **גמג'** שם דקופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים, דאסור להניח קדרה טמונה על גחלים קטומים. ומשמע שאם הקדרה לא היתה טמונה אין איסור להניחה על הגחלים ממש, שאין זה אלא הטמנה במקצת שאינה בכלל הטמנה ומותרת אף בשבת בדבר המוסיף הבל (דאל"ה תפוק ליה שמה שאסרו גמג' היינו משום הטמנה במקצת). וכן מבואר **בספר הישר** (חי ס"י ר"ה) דהטמנה במקצת שריא. וכן הוא **בריטב"א** (מו: ד"ה גמרא).

אולם **הרשב"א** (מו: ד"ה גמרא) כת' על הגמ' הנ"ל דמייירי אף שלא טמן בקופה כי **הטמנה במקצת הטמנה היא**, ותדע לך מדקתני כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי והן נופלות, אלמא כסוי הקדירה היה מגולה ואעפ"כ לא התירו אלא בדבר שאינו מוסיף הבל, ואם תאמר דוקא בשכולה טמונה חוץ מפה אי"כ נתת דבריך לשיעורין, ע"כ. וכי"כ **הטור** (ס"י ר"ג) בשם **הרא"ש** (כ"ה ס"י א).

והמרדכי (שבת ס"י ר"ט) כת' בשם **האו"ז** (הל ע"יש ס"י ח) דמותר להשהות הקדרה ע"ג גחלים ממש וכו', וגם הישראל עצמו אפשר דמותר להסירה הואיל ואינו מונעם הגחלים. ועיי' **בב"י** (ס"י ר"ג) שכת' דמשמע ששולי הקדרה נוגעים בגחלים ואפי"ה שרי משום דס"ל **כרש"י וראב"ה** (ס"י קצו ע"ב ר"ב ס"פ) דאין חילוק בין להשהות ע"ג האש בין להטמין בתוכה, ואידי ואידי שרי. ועיי"ש **בב"י** שכת' דלא קיימ"ל הכי. **והדרכ"מ** (אות ג) כת' על דברי הבי"ד דצ"ע דהא לא מיקרי הטמנה אלא כשמכסוהו למעלה כמו שיתבאר לקמן סי' רנ"ז, אבל ככה"ג לא מיקרי הטמנה, לכן נ"ל דמשום זה אין לדחות דברי או"ז, ע"כ. וכן נקט **הב"ח** (ס"י ר"ה אות א).

ועיי' **בשו"ע** (שם ס"ח וס"י ר"ג ס"א) שפסק שאם הקדרה נוגעת בגחלים, אסור. **והרמ"א** כת' ד"ה דכ"ז שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה, ושרי, וכן המנהג, רק שנהרסם לנתקן קצת קודם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו משם. וכן נקט **המ"א** (ס"י ר"ט כללי שהיה).

והפמ"ג (ס"י ר"ט מ"ז ס"ק ג וס"י ר"ט קיצור דינים) כת' שכן המנהג ומו"מ מעיקר הדין יש להחמיר. **והגר"ז** (ס"י ר"ה ק"א אות א וע"י ס"י ר"ג אות ג) **ובמ"ב** (ס"י ר"ט ס"ק ט"ז, ס"י ר"ט ס"ק ט"ז) כת' כ"ז שיהיה ושת"צ ס"י ר"ה אות מה) נקטו דכל שמגולה למעלה שרי.

והחזו"א (ס"י לו ס"י ס"ק ט"ז וס"י ק"ו ל"ה ר"ג ד"ה תבת) דחה דברי **הדרכ"מ** הנ"ל שכתב דבסי' רנ"ז מבואר דלא מקרי הטמנה אלא במכסה מלמעלה, כי אין לזה זכר בסי' רנ"ז, דהתם מבואר דמכסה מלמעלה חשיב כמטמין בדבר המוסיף הבל אפי' כשאין הקדירה על הגחלים אבל על הגחלים שפיר י"ל דחשיב הטמנה, וכן דעת רוב הפוסקים, ע"כ.

ג. הקדרה נוגעת בחולים וטמונה מלמעלה

ועיי"ן **בשו"ע** (ס"י ר"ט ס"ח) שכתב שאם מטמין את הקדרה בבגדים אלא שאין הבגדים נוגעים בקדירה שרי, אע"פ שהיא עומדת על האש, ובתנאי שאין שולי הקדירה נוגעים בגחלים. וכתב **המ"א** (ס"ק י"ח) שלדברי הרמ"א המתיר הטמנה במקצת אפי' נוגעים בגחלים שרי כיון שאין טמון בבגדים. וכן נקטו **התוספת שבת** (שם) **והגר"א** (אות כח).

אולם **האו"ז** (אות י"ז) כתב דמסתומת הרמ"א נראה דהכא מודה להשו"ע דחשיב הטמנה משום דמייירי שמכוסה התנור בבגדים, ואף שאין נוגעים בקדרה, מ"מ כיון שהגחלים נוגעים הוי הטמנה, משא"כ בסימן רנ"ג דאין מכוסה בבגדים, ע"כ. **והמ"ב** (ס"ק מא) נקט כהמ"א. אולם **בהל"ל** (על ס"ח ד"ה נוגעים) הביא פלוגתא הנ"ל. ונראה דס"ל בעיקר כהמ"א כי כן סתם במ"ב. ועיי' **באור לציון** (ח"ב פ"ז אות ה) שכתב שלפי השו"ע שאסר הטמנה במקצת, צריך לאסור לכסות את הסיר בבגדים אף בכיסוי חלקי, אלא שנהגו בזה להקל, כי יש לצרף לזה עוד קולא דהיינו דעת סוברים שאף מטמין בבגדים שע"ג האש נחשב כמטמין בדבר שאינו מוסיף הבל כמבואר להלן. ומו"מ למעשה אין לכסות לכתחילה בשבת אם לא כיסה לפני השבת, ע"כ.

ד. מה בכלל הטמנה גמורה

והנה **הרמ"א** הנ"ל כתב דכל שמגולה למעלה חשיב הטמנה במקצת ומותר. ויש להסתפק אם כוונת הרמ"א למעלה ממש במקום פי הקדרה או מעל בסיס הקדרה והיינו שהצדדים גם מגולים. **ומהמרדכי** **והרמ"א** הנ"ל שהתירו הטמנה במקצת אף כשהקדרה מוטמנת בגחלים אלא שיש להוציאה ע"י עכו"ם משום חשש הבערה וכיבוי, משמע דאף כשמגולה רק למעלה ממש שרי.

והספר הישר (שם) כתב דהטמנה משמע שמכוסה בה רובו או כולה. משמע שיש לאסור ככה"ג כיון שרובה מוטמנת. ועיי' **בפמ"ג** (ס"י ר"ג א"א ס"ק י' וס"י ר"ט א"א כללי שהיה אות א) שכת' דכל **שמגולה פיה שרי**. אלא דעיי"ש בסי' רנ"ז מ"ז (ס"ק א) שיצא להסתפק בזה. **והגר"ז** (ס"י ר"ט ק"א אות ג ד"ה וכל וס"י ר"ג אותיות י וז) דקדק לקולא מהמרדכי הנ"ל. וכי"כ **החיי"א** (כלל ב אות ה) **והערו"ש** (ס"י ר"ג אות ד). ועיי' **במ"ב** (ס"י ר"ט ס"ק מה וס"י ר"ט) דכתב דכיון שאין אנו עושין שום הטמנה סביב דופןותיהן אי"כ בניתית הקדרה על האש אין לנו רק דין שהיה ואף אם העמידה על הגחלים כיון שמגולה למעלה דלא מקרי הטמנה, ע"כ. ומשמע קצת שהטמנה בצדדים חשיב הטמנה. אלא שיש לדחות דכוונתו דבכה"ג ודאי אין משום הטמנה, אבל לעולם אם מטמין גם בצדדין שרי. ועיי' **בשטב הלוי** (ח"ט ס"ג) שנקטינן דכל שמגולה פה הקדרה סגי. וכן נקט **הגריש"א זצ"ל** (נאשרי האיח ח"ב פ"ד אות יז).

וכן הוא **בשש"כ** (פ"א אות עז).

אלא דעיי' **במ"ב** (ס"י ר"ט ס"ק א) שכת' דאסור ליקח כלי ובתוכו משקה צונן ולתחוב אותו בשבת לכלי מלא מים חמין שיתחמם בתוכו אפי' לא יוכל לבוא לידי יד סולדת בו, שיהו דרך הטמנה ממש **כיון שכולו טמון בתוכו**, ע"כ. ולשון זה הוא **מהט"ז** (ס"ק א). ומשמע דבעינן כולו טמון ואם לאו אינו אלא הטמנה במקצת. אלא שבסי' רנ"ז (ס"ק מה) כת' ע"פ **החיי"א** (כלל ב) שאם נותן חול ע"ג התנור אע"פ שאין מטמין כולו בתוכו רק ששולי הקדירה עומדים בחוץ למעלה מכוסה בעליה ע"ג הקדירה, בודאי אסור, שחול הוא מהדברים המוסיפים הבל וזריגין שמא יטמין בו כולו, ואם כופף את רחבה או שנותן דף רחב ומכסה בבגדים מלמעלה מותר **אף שמעמידו עד חציו בחול**, ע"כ. ומבואר דס"ל דעד חצי חשיב הטמנה במקצת. ושמה י"ל דשאני בהא דחול שמכסה בבגדים דפנות הקדרה מלמעלה, ועיי"כ ביותר מחצי חשיב הטמנה גמורה. וצ"ע. ועיי' משי"כ **בחוט שני** (ח"א פ"ב אות ג).

ועיי' **באג"מ** (א"י"ח ח"ד ס"י ע"ד הטמנה אות ז) **ההטמנה מקרי כשהוא מכוסה למעלה ומן הצדדין**, ומסתבר שמקום פנוי מהקדרה שאין שם התבשיל אם הוא רק מקצת של דהיינו מכוסה אותו מקום נמי יתחשב טמון. וזהו עובדא דסילון דאנשי טבריא שבת (נ"ח), ע"כ. ודעת **הרש"א זצ"ל** (שש"כ פ"א ה"ה ר"ל) אלא בגובה של דפנות הקדירה מגולה חלק ממנה ברוב היקפה, אין זה חשיב הטמנה, ובלבד שהחלק המגולה יהיה ניכר לכל אדם ולא רק במקום אי בשיעור מועט, ע"כ.

פניני הלכה

לקח בטעות מוצר בלי לשלם האם יכול להשתמש בו על דעת לשלם אח"כ

א. שנינו **בב"מ** (כ"ב) אממר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק, אייתי אריסיה תמרי רמוני ושדא קמיהו, אממר ורב אשי אכלי, מר זוטרא לא אכל. אדחכי אתא מרי בר איסק אשכחינהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מאנך שפירתא. אמרו ליה אממר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר, והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה, א"ל הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה משום דמצוה הוא וניחא ליה, אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר. ופי' **תוס'** (שם) דהכא הביא האריס פירות מן הפרדס והיה חושש מר זוטרא שמה בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס תטול כנגד מה שנתתי להם, ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אכל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריס מדנפשיה קא יהיב. דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק, כשידע דהלכה כאביי, ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה.

וכן הוא **בהגאש"ר** (פ"ב ס"ק ג). **ובמרדכי** (ס"י תכ"ה). **והש"ך** (ס"י שני"ח א"א) כתב להשיג על דבריו וז"ל - ואי לאו דמסתפגא הייתי אומר ששות, ויאוש שלא מדעת דאין שגם אח"כ אינו מתיאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעי"כ הוא מתיאש, משא"כ הכא כיון שידוע שיתרצה, אי"כ השתא נמי בהיתרא אתי לדידה, דמסתפגא אינו מקפיד על זה.

ולכא"ו נ"ד תלוי בפלוגתא דהתוס' והש"ך, דלהתוס' אסור להשתמש ע"ד לשלם אח"כ, מהא הבעלים אינו מוכן שיטלו מנכסיו ללא תשלום. משא"כ להש"ך מותר, דהא שיעוד הבעלים יתראה לדבר.

ועיי' **בנתיבות** רס"י קצ"ה, וקצ"ז ס"ק ד'. דהביא דברי הש"ך. ועיי' **במה"א** (גולה ס"י ב) דהוכיח **מהרמב"ם** דס"ל להש"ך. ועיי' **בנו"ב** (מהדורות האחרונים ס"י ע"ה) שכתב נמי להוכיח **מהרמב"ם** דס"ל כסברת הש"ך. ואין לומר דהכא אף להש"ך יהיה אסור להשתמש בחפץ, דלא הלא הבעלים נותן דין שרותו בע"כ מפני שכבר נטל את החפץ, ואי"כ דמי ליאוש שלא מדעת דמתניאש אח"כ בע"כ. זה אינו. דהא הבעלים יכול לדרוש את החזרת החפץ, והוא לא יעשה כן אלא יתראה בשימוש שבחפץ. ואדבריה ניחא ליה שישתמשו ע"מ לשלם, דכל רצונו במכירת החפץ ובקבלת מעות. ב. ואפשר דני"ד עדיף טפי, מהא דתוס', דשאני התם דאין חפצי האדם עומדים לאכילת אחרים. משא"כ הכא חפצי החנות עומדים למכירה, וכל רצון המוכר שיקנו אותם ושלמו את דמיהם. ועיי"כ ס"י שני"ט ס"ג. וב"י ווא"כ ככה"ג דכבר לקח את המוצר בטעות, ודאי דטפי ניחא ליה לבעל החנות שישתמש הקונה במוצר על דעת לשלם, מאשר ישיב לו את המוצר לאחר מכן. וי"ל דהכא אף לדעת התוס' דריה להשתמש במוצר על דעת לשלם אח"כ.

ועיי' **בר"ן** (ב"מ כ"ב) דכתב שמשיה **דהרשב"א** דהא דאמימר ורב אשי אכלו מהפירות הוא מפני שאומדן הדעת שאין ושל הפרדס מקפיד בכך, וכך נהגו, דומיא למאי דאמרין **בתוספתא** (בי"ק פ"א ה"ה) ה"ב שהיה אוכל משל אביו, וכן העבד שהיה אוכל משל רבו, קוצה ונותן פרוסה לבנו ולעבדו של אוהבו ואינו חושש משום גזל של בעל הבית שכן נהגו.

ועיי' עוד **במגיד משנה** (ג"ו"א פ"א) דכת' בשם קצת מפרשים דדוקא כשיעור מאי דקפדי ביה קצת מהאנשים, אסור ליטול מחבירו לא רשותו, אבל ליטול מההגדר קיסם לחצות בו שיניו, דליכא איניש דקפדי ביה שרי. והובא לדינא **בשו"ע** ריש ס"י שני"ט. ונראה דאסור לעשות כן ממידת חסידות, שהיא הב"י מפני שאילו היה עושה כן כל אחד ואחד נמצאת כל התבילה כולה כלה, וכן נדר הנרס. וזה ל"ש גליון דידן דנטל החפץ בטעות]. וזריגין דכיון דדבר ברור הוא דאין מקפיד שרי, ואינו בכלל יאוש שלא מדעת.

ואע"ג דשאני התם דמעיקרא אינו מקפיד. משא"כ בנידון דידן דרק מחמת שכבר החפץ לקח בלא תשלום אינו מקפיד אם ישתמש ע"מ לשלם, ודמי טפי ליאוש שלא מדעת. מ"מ אכתי אורי דומה ממש נידון דהכא לדינא דהתוס', דהתם הנידון לקחת חפץ של השני ללא רשות, והוא דבר שדרכו של בנ"א להקפיד עליו.

ה. להניח דבר מוטמן במקום חם

איננו **בשבת** (מז: – מח.) קופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים, כי מעלה הבל, אולם על גפת של שומשומין שרי כי לא מעלה הבל. והקשר ה**תוס'** (מח. ד"ה דזיתים) דא"ך אנו מטמינין על כירות, ואע"פ שגורפין אותו הרי הוא מוסיף הבל כמו גפת של זיתים. ואומר ר"י **דגבי גפת איכא למיחש שמא יטמין כולה בתוכה, אבל בכירות שלנו (שהוא דבר קשוח) לא שייך למיחש הכי. והרא"ש** (פ"ד סי' ב) כתי' לישב כי במקום שבשלו שם הקדירה כל היום **תחילה נתינת הקדירה שם לא היתה לשם הטמנה וגם אין ראוי להטמין בתוך הקרקע** הלכך ליכא למיחש. ועיי' להלן בשם המ"א שראה שלמד דלפי הרא"ש צריך שני הטעמים להתירא. וכי"כ **בדברות משה** (סי' ט' הערה ג' ד"ה אבט). ו**בקרנן נתנאל** (אות ח) כתי' שהרא"ש חזר בו מהסברא הראשונה.

ועיי' ב**רו"ן** (כב. ברי"ף) בשם הרמב"ן שהתיר ע"ג כירה קטומה **כיון דאיכא הפסק אויר בין הקדירה לדבר המוסיף הבל** והדין כן אף אם הקדירה מוטמת בדבר שאינה מוסיף הבל **כי כל כה"ג אינו בכלל הטמנה אלא בכלל שיהיה, דכל אחד עומד בלחוד**. ועיי"ש שהביא **שהריב"ו יונה והרב** שאינה מוסיף הבל **כי כל כה"ג אינו בכלל הטמנה אלא בכלל שיהיה, דכל אחד עומד בלחוד**. ועיי"ש שהביא **שהריב"ו יונה והרב** שאינה מוסיף הבל, אולם אינו מניחה ישירות על מקור חום של חום כגון גחלים אלא משאיר הפסק אויר בין הקדירה למקור החום, וי"א שצריך גם הפסק גם בין הקדירה לבגדים. ג' מניח על המקום שהולך ומתקרר.

ועיי"ש **בתוס'** (סו) בשם ר' **ברוך** שיצא לחלק בין תוספת הבל דגפת, לתוספת הבל דכירה שלנו, לפי שהכירה אין חומה אלא מחמת האש ולעולם מתקרר והולך אבל הגפת מוסיף הבל מעצמו.

מבואר ג' התרים בדבר א' מניח הקדירה על דבר שאין לחוש שמא יטמין כולה בתוכה (כגון דבר קשיח). ב' מטמין בבגדים או דבר אחר שאינו מוסיף הבל, אולם אינו מניחה ישירות על מקור חום של חום כגון גחלים אלא משאיר הפסק אויר בין הקדירה למקור החום, וי"א שצריך גם הפסק גם בין הקדירה לבגדים. ג' מניח על המקום שהולך ומתקרר.

ו. איך קיי"ל

ועיי' **בשו"ע** (שם סי' ט) שכת' דהיכא שמעמיד קדירה ע"ג כירה שיש בהם גחלים, ואין שולי הקדירה נוגעים בגחלים, אין בכלל הטמנה ומותר. ואם נתן על הקדירה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדירה, ונתן בגדים על אותו כלי רחב, מותר דכיון שאין הבגדים נותנים אלא על אותו כלי רחב שאינו נוגע בצדי קדירה, אין כאן הטמנה, עיי"כ. מבואר דס"ל להתיר רק בנוגה שאין הקדירה מוטמנת והיינו שאינה נוגעת בגחלים וכן הבגדים לא נוגעים בה, וכדעת **הריב"ו יונה הנ"ל**. וכי"כ **בבאר הגולה והגר"א** (אות כד) בדעת השו"ע. אלא שבס"י רי"ח נקט להקל **כהריב"ו ברוך** דכל שהמקום שמונח עליו הקדירה אינו חם מחמת האש ומתקרר והולך אין בו משום הטמנה. ועיי' **במ"א** (סי' רנח) שתמה ע"ג שהרי בסי' רנ"ז הכריע דמקרי מוסיף הבל אף שמתקרר מחמת עצמו. וכן הקשה **הבה"ל** (סי' רנח) ותיקף דכירה חמירה מחמת שחומה גדול מאד ועיי"כ אל מקילינין אף שמתקררת והולכת.

ועיי' **במ"א** (סי' יח) שהביא דברי הרא"ש, התוס' והריב"ו ברוך. ומשמע דס"ל דכל התירוצים אמת ואין כאן מח'. והנה **המ"ב** (סי' מג) כתי' **שם אין אש בכירה כלל י"א שאין לאסור להעמיד קדירה עליה ולכסותה בבגדים**, דאף שחום הכירה שתחתיה גיי"כ גדול ומוסיף הבל, מ"מ אין ראוי להטמין בתוך הקרקע של הכירה הלכך ליכא למיחש למידי, וגם מטעם אחר י"ל דשרי כי כירה אין חומה אלא מחמת האש ובכל שעה מתקרר והולך, **ויש שחוששין בזה להחמיר** אא"כ מניח כלי או דף רחב על הקדירה מלמעלה ואח"כ מכסה אותה בבגדים כמ"ש בשו"ע, ומ"מ **אין למחות ביד הנוהגין להקל**. ותדע דמה שנוהגין להעמיד קפה או תבשיל בער"ש כמב"ע"י על התנור מלמעלה ומכסין אותו בבגדים דאף שלא יפה הם עושים לדעת פוסקים המחמירין מפני שחום התנור מוסיף הבל, אא"כ יניח איהו דף רחב על הקדירה, מ"מ אין למחות בהם דיש להם על מה שיסמוכו וכי"ל, עיי"כ.

ועיי' **בש"כ** (פ"א ההר"ב) בשם **הגרי"א זצ"ל** דס"ל שכונת המ"ב דאין למחות רק כשמקיים שני התנאים הנ"ל, אבל כשמקיים רק תנאי אחד מוחים. אולם אין זה מוכרח מהמ"ב, ואדרבה משמע מלשונו שבטעם א' סגי שהרי כתב "וגם מטעם אחר י"ל כו"י. וכן דעת **הדברות משה** (סי' ט' הערה ג) שמשלשן המ"ב משמע ששני הטעמים אמת ודי בטעם א' להתיר. ועיי"כ מבואר מהמ"ב שמלבד הטעם דהפסק אויר דנקטינן להקל בו כנ"ל בשם השו"ע, מ"מ יש עוד שני טעמים להקל אלא שאין בזה היתר גמור.

ונפ"מ לפי"ז בענין הטמנה בבגדים ע"ג פלטה חשמלית או בלעך, דלפי הטעם הראשון של המ"ב אין להתיר, אלא שמ"מ לא מוחין עיי"ז. וכי"כ **בדברות משה** (שם). ולדעת **הגרי"א זצ"ל** הנ"ל מוחין. ועיי' **בחוט שני** (ח"ב עמ' קמב אות ד).

ז. על גבי פלטה חשמלית

ומדברי הראשונים הנ"ל שהתירו להניח הקדירה על דבר שלא שייך שיבוא להטמין בו כגון על משטח קשיח, יוצא דאין לאסור להניח קדירה על פלטה חשמלית מער"ש אע"פ שמוסיפה הבל והוי הטמנה במקצת. ולדעת הרמ"א דס"ל דהטמנה במקצת שריא בלא"ה אין חשש. [ולדעת המקילין לעיל, אף כשמטמינה לגמרי מער"ש שרי, כי אין זה בכלל הטמנה בדבר המוסיף הבל].

ועיי' **בקצות השולחן** (סי' עא סי' קט) שכתב שלכו"ע בדבר המוסיף הבל מחמת דבר אחר בענין הטמנה בכלו, דאלי"כ יהיה הדין שאם מעמיד הקדירה ע"ג תחית ברזל ואש למטה בכירה יהיה אסור מטעם שמתמין ע"ג הברזל שהוא מוסיף הבל מחמת האש שלמטה, ואם מעמיד הקדירה באויר בלא הפסק דבר בין הקדירה לאש שלמטה מותר, וכלפי לייא, אם באויר לבד מפסיק בין הקדירה לגחלים מותר כ"ש כשמפסיק גם בחתיכת ברזל, ועיי"כ כנ"ל דבמוסיף מחמת ד"א לכוי"ע בעינן שיהא טמון כולה.

והמנח"ש (תני סי' יב אות ג) כתב דאף להסוריהם הטמנה במקצת שמה הטמנה, מ"מ על דבר שאי"ל להטמין בו מודים דלא חשיב הטמנה כמבואר בסיומן רנ"ח, ומילא גם הנוהגים כהב"י יכולים להעמיד ע"ג פח או פלטה חשמלית כיון דא"א שם להטמין.

וכן פסק **הגרי"א זצ"ל** (שבות יצחק ח"ב עמ' רמ"א ד"ה וכן). וכן הוא **בחוט שני** (ח"ב עמ' קמב אות ה). ובדרך זה כתב **באור לציון** (שם הגה א' ד"ה יוש). ועיי' מש"כ עוד בשמו לעיל אות ג'. ועיי' **בבית מאיר** (סי' רנ"ג ד"ה בהג"ה).

ה. הטמנת מאכלים

ועיי' ב**רו"ן** (שבת יח. ברי"ף ד"ה דרבי) שכתב גבי מעשה שעשו אנשי טבריה דלפי דברי רש"י מה שאנו נוהגין ליתן בשבת מים מבושלים לתוך החמין **ג"ל דאסור דכה"ג הטמנה קרי לה** בשמעתין, אבל **בתוס'** (לט. סד"ה מעשה) אמרו דבדבר המעורב לא שייכא הטמנה, עיי"כ. ועיי' **במ"ב** (סי' שכו סי' יג) שכת' כסברת תוס'. ועיי' **במ"א** (סי' רנ"ג סי' קט).

ועיי' **בשו"ע** (סי' שיה סי' ט) שפסק שאסור להטמין ביצה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכה חמה, אבל בחמה עצמה, כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בכלל חמה כדי שיוחמו, מותר. ו**אפי' הבה"ל** (סי' שיה על סעי' ג' ד"ה להטמנה) בשם **הפמ"ג** דאפי' אם הביצה צלוייה כ"ש גיי"כ אסור להטמנה דאסור הטמנה הוא אפ"י במבושל כל צרכה כמ"ש בסיומן רנ"ז סי' ז, עיי"כ.

ועיי' עוד **בשו"ע** (סי' רנ"ג סי' ה) שפסק שמותר לתת על פי קדירת חמין בשבת, תבשיל שנתבשל מע"ש כל צרכו, כגון פאנדייש וכיוצא"ב, לחממן, לפי שאין דרך בישול בכך, אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים ע"ג המיחם, ודאי אסור, עיי"כ. ובאר **המ"ב** (סי' פה) דר"ל דאם קדרת החמין או המיחם היה מכוסה מלמעלה בבגדים, אפי' אם אין אש תחתיה גיי"כ אסור להטמין הפאנדייש תחת הבגדים, משום איסור הטמנה, עיי"כ. מבואר מהנ"ל דיש משום הטמנה באוכלים.

ומ"מ עיי' **בפמ"ג** (סי' רנ"ג סי' יב) שכתב שדוקא "בקדירה" שנוגעת בגחלים הוה כהטמנה, שמתחמם דופני הקדירה על ידי אש שתחתיה, וכקופה שטמן בה אסור על גבי גפת, משא"כ **צלי בלא קדירה על גבי אש ממש, לית כאן דרך הטמנה**, עיי"כ. וצ"ל דדוקא צלי בלא קדרה אסור כהטמנה, אבל ביצה תוך חול וכדו' הוא דרך הטמנה ואסור. ועיי' **בשפ"א** (שבת לט. ד"ה שם בגמ'). וכן הוא **בש"כ** (פ"א אות פה) דאסור הטמנה הוא רק אם יטמין בעזרת כלים (כרים, שמיכות וכיו"ב) דברי מאכל הנתונים בכלי ראשון, או אם יטמין בעזרת כלים אלה דברי מאכל שאינם נתונים בכלי כגון ביצה חמה בקליפתה, או פשטידה חמה, והוא מניחם תחת בגדים וכיוצא"ב שמעל המכסה של הקדירה, או אם יטמין אוכל שבכלי בתוך אוכל חם, עיי"כ.

מסקנא רדינא

א' אסור להטמין תבשיל בדבר המוסיף הבל אף מער"ש. ובדבר שאינו מוסיף הבל מותר להטמין מערב שבת אבל בשבת אסור. ב' דעת השו"ע שהטמנה במקצת שמה הטמנה, אולם דעת הרמ"א שהטמנה נחשבת אינה בכלל הטמנה, וכן מנהג בני אשכנז. ודעת החזו"ן להחמיר בזה. וכל שנוגה פי הקדירה, או ברמקו אחר בקדירה נחשבת הטמנה במקצת, ובלבד שהחלק המגולה יהיה ניכר. ג' אין איסור הטמנה אלא שהדבר שמתמין בו נוגע בצדי הקדירה. ד' אין בתחת תבשיל על פלטה חשמלית או בלעך משום הטמנה, ומ"מ אין להטמין את הקדירה כולה בבגדים ע"ג הפלטה או הבלעך, אלא שהעושה כן לא מוחין בידו.

מ"מ שא"כ הלא דחה כבר נמצא אצל הקונה, ובכ"ה"ג אין דרך להקפיד על ההשתמשות בו, אם עושה כן ע"מ שלם. ואיפכא דהשתא החפץ אצל הקונה טפי ניחא ליה לבעל החנות דיקח את החפץ ע"מ לשלם מאשר שיחזירוהו לחנות. ובפרט היכא דהטעות היתה אצל הקופאי ולא אצל הקונה, כגון ששכח להעביר את החפץ הנוכח בצופה, ד"ל דלכו"ע שרי להשתמש בחפץ, דניחא ליה לבעל החנות שישתמש הקונה במוצר ע"מ לשלם, כי היכי דלא תהוי ליה תערומת על החנות, דאחר שלחך וקנה אינו יכול להשתמש בחפץ.

והיא סברא דניחא ליה, מצנינו **ברא"ש** (חלוץ פ"ח) שהתיר להתעטף בטליתו של חבירו אפי' בלא ידיעה ומברך, דנח"ל לאיניש דלעבד מצוה בממוניה. והובא **בשו"ע** (א"ח סי' י"ד סי' ט). ומבואר דאף דהבעלים אינו יודע מנטילתו, כיון דניחא ליה שישתמש בדבר, שרי.

ג. והיכא דנטל מוצר שא"א להשיבו ע"פ החוק כגון בגינה, או מוצרי תינוקות וכדו'. או שנטל מוצר שא"א להשיבו לאחר מכן מחמת שעד אז יתקלקל, כגון שנטל חלה ביום שיש דאין תועלת בהשבתה לאחר השבת. י"ל דמאחר דנתחייב במעות מיד בהוצאת החפץ מן החנות, מחמת גזילה או מזיק, יכול להשתמש בחפץ, דכבר נתחייב במעות כנגדו, דבעל החנות אין רצונו כלל בחזרת החפץ אלא במעות.

ואף היכא דמן הדין אינו חייב בתשלום, כגון שלא נעשה כלל באשמתו אלא ע"י פועלי החנות וכדו', מ"מ מחמת השבת אבידה, עדיף טפי דישתמש במוצר ע"מ לשלם את דמיו.

העולה דנינא - עשה קניות בצרכניה וכדו', וכשהגיע לביתו גילה שנטל בטעות אזה חפץ ללא ששילם עליו, נראה דיכול להשתמש בחפץ על דעת שלם אח"כ לצרכניה. [ואם יכול להודיע לצרכניה על הטעות, וליטול את רשותם להשתמש בחפץ, קודם שישתמש, עדיף טפי].

נכתב ע"י

הרה"ג שמעון פלולי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

תפילת שחרית (ז)

הכוונה באמירת "נשמת" - "המנהג עולמו בחדש ובריותיו ברחמים. יתפלל ביחוד במחשבתו שירחם על עם קדוש ישראל...

הסדום ונפלים והזקוף כפופים שפרשו שקאי גם על השכינה הקדושה, שיסמוך ויזקוף אותה מהגלות לעתיד, יכניס בלבו על זה שמחה עצומה על גאולתה במהרה בימינו...

על כן אברים שפגלת בנו ז"ל אבודרהם מלשון "כי בימיו נפלה הארץ" כלומר שחלקת בנו אבר אבר לכל צד עכ"ל. ויחשוב אדם בזה גבורות ה', על החכמה הנפלאה של חיתוך האברים החיצוניים והפנימיים. **"וכל הלבבות ייראוך"** בזה יכניס בלבו יראה עצומה לפני הבורא יתייש ויתעלה, שלא יהיה דובר שקרים ח"ו"ו. (סידור ושורש העבודה ח, ת).

נערך על ידי מה"ם "עבודת שבת קודש"

פניני מוסר
הגדיל והחוק
כולל הוראה
ימת' יושלים
להאיר כל העולם כולו
בתורה הקדושה!
נא עזרו לנו להמשיך
לקראת סוף שנת המס
התרומות מוכרות
להחזר מס
לפי סעי' 46
כולל הוראה
ימת' יושלים
ניתן לתרום ודרך עמדת
נדדים פלוס
או בטלפון: 054-846-3605